

06

ได้รับบทความ : 14/06/2566 | แก้ไขบทความ : 22/01/2567 | ตอรับบทความ : 08/02/2567
Received : 14/06/2023 | Revised : 22/01/2024 | Accepted : 08/02/2024

ปฏิบัติการร่วมสร้างในกระบวนการผลิต การแสดงลำห่มร่วมสมัยเรื่อง นางไอ่

Collaborative Practice in the Creation Process of a Contemporary Lam Mu Performance Titled the Story of *Nang Ai*

.....
พรนภัส ปรีชม¹, ภาณุเดช ้วยเจริญ², ภารดี เจือสมบูรณ์ผล³,
สุพิชญา บุญพรหมมา⁴ และ พชญ อัคพรหมณี⁵
Pornnapas Preechom¹, Panudet wajjaroen²,
Paradee Juesomboonpon³, Supichaya Boonpromma⁴,
and Pachaya Akkapram⁵

¹⁻⁴ นักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น / ผู้รับผิดชอบบทความ (อีเมล : pr.pornnapas@kkumail.com)

⁵ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹⁻⁴ Bachelor of Fine and Applied Arts Program in Performing Arts, Faculty of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University / Corresponding Author (E-mail : pr.pornnapas@kkumail.com)

⁵ Assistant Professor, Department of Performing Arts, Faculty of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University, Thailand

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการอภิปรายการปฏิบัติการร่วมสร้างในกระบวนการผลิตการแสดงลำหู่ร่วมสมัยเรื่อง *นางไอ่* ร่วมกับผู้กำกับ โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ของทีมผลิตโดยแบ่งออกเป็น 4 บทบาท คือ 1. ผู้อำนวยการผลิต 2. ผู้จัดการงบประมาณและระดมทุน 3. ผู้ช่วยผู้กำกับการแสดง และ 4. ผู้กำกับเวที ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการปฏิบัติการผลิตละครแบบร่วมสร้าง โดยใช้หลักการผลิตละครเวทีแบบตะวันตก เป็นฐานร่วมกับการแสดงลำหู่ เพื่อให้เกิดเป็นการแสดงลำหู่ร่วมสมัยเรื่อง *นางไอ่* ที่สามารถเข้าถึงผู้ชมกลุ่มเป้าหมายได้ โดยมีการดำเนินงานแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ก่อนร่วมสร้าง : การทบทวนและสำรวจความรู้ 2. กระบวนการร่วมสร้าง 3. หลังปฏิบัติการร่วมสร้าง จากผลการดำเนินงานพบว่า การปฏิบัติการร่วมสร้างการแสดงลำหู่ร่วมสมัยเรื่อง *นางไอ่* ร่วมกับผู้กำกับการแสดง สะท้อนให้เห็นการทำงานผลิตในมิติที่แตกต่างจากการแสดงหมอลำหรือละครเวทีตามแบบแผน โดยรูปแบบการแสดงหมอลำในครั้งนี้เกิดขึ้นในพื้นที่โรงละครเป็นหลัก การจัดการผลิตการแสดงลำหู่ในโรงละคร จึงต้องอาศัยกระบวนการจัดการที่คล้ายคลึงกับละครเวทีตามแบบแผน เพื่อให้กระบวนการสร้างและพัฒนาการแสดงเป็นไปอย่างเต็มประสิทธิภาพนำไปสู่ความคิดหรือวิธีการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างการแสดงลำหู่ต่อไปได้

คำสำคัญ : หมอลำ, ลำหู่ร่วมสมัย, การผลิตละคร, ปฏิบัติการร่วมสร้าง

Abstract

This article discusses the co-creation process of producing the contemporary Lam Mu performance "*Nang Ai*" in collaboration with the director. The production team's roles and responsibilities are divided into four sections: 1. producer, 2. budget and fundraising manager, 3. assistant director, and 4. stage director, who has the objective to co-creation drama production operations with Western principles of drama production as a foundation, combined with Lam mu performance, to create a contemporary performance of *Nang Ai* that reaches the intended audience. The operation is divided into three steps: 1) Review and survey knowledge before co-creation, 2) Co-creation operation, and 3) After co-creation operation. From the performance, it was discovered that the co-creation of the contemporary Lam Mu performance "*Nang Ai*" with the director reflects a production result that operates on a different dimension from both Mor Lam performances and conventional stage plays. The format of the Mor Lam performance mainly takes place in the theater area. The production of Lam mu in theater requires a production management process similar to traditional stage plays to ensure that the process of creating and developing performances is optimized to the fullest potential, which can lead to new ideas and methods that can be applied to future group performances.

Keywords : Morlam, Contemporary Lam Mu, Theatrical Production,
Devising Process

บทนำ

ก่อนที่จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มผู้ผลิตการแสดง¹ลำหู่ร่วมสมัยเรื่อง นางไอ่² ภายใต้ชื่อโครงการหมอลำเน็กซ์เลเวล (Morlam Next Level)³ ผู้เขียนมีคำถามที่เกิดขึ้นกับตนเองว่า “เพราะเหตุใดข้าพเจ้าและผองเพื่อนผู้ซึ่งเกิดและเติบโตในภาคอีสานถึงนิยมฟังเพลงเคป๊อป (K-pop)⁴ ทั้งที่ไม่ได้เข้าใจภาษาเกาหลี และชื่นชอบซีรีส์ (Series) เกาหลีทั้งที่ไม่ได้รู้จักตัวตนวิถีชีวิต และบริบทของสังคมเกาหลีเลยแม้แต่น้อย ตรงกันข้าม การแสดงหมอลำของอีสานซึ่งมีความใกล้ชิดกับข้าพเจ้ากลับกลายเป็นสิ่งที่ไกลตัวจนรู้สึกเข้าไม่ถึงเลยแม้แต่น้อย” ทั้งนี้ เมื่อมีโอกาสได้รับชมโครงการการสร้างสรรคการแสดงลำหู่ร่วมสมัยเรื่อง นางไอ่⁵ ซึ่งจัดทำขึ้นในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2565 ได้ทำให้มุมมองที่มีต่อการแสดงหมอลำหู่ของผู้เขียนเปลี่ยนไป

เมื่อมีโอกาสได้รับฟังแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างการแสดงลำหู่ร่วมสมัยจากผู้กำกับการแสดงทำให้เห็นว่า โครงการวิจัย⁶พยายามทดลองสร้างการแสดงร่วมสมัยจากความคิดตั้งต้นที่ว่า “ลำหู่หรือลำเรื่องต่อกลอนในปัจจุบันจะเข้าถึงกลุ่มผู้ชมอีสานรุ่นใหม่ได้อย่างไร” สิ่งกระตุ้นใจผู้เขียนคือคำว่า ผู้ชมอีสานรุ่นใหม่อันหมายถึงกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นและรวมถึงผู้เขียนด้วยเช่นกัน ความน่าสนใจจึงอยู่ที่ว่า หากผู้เขียนมีโอกาสเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยนี้จะทำให้มีโอกาสรู้จักการแสดงลำหู่มากขึ้นหรือไม่ และหากต้องร่วมปฏิบัติการผลิตการแสดงกับผู้ซึ่งเป็นผู้กำกับการแสดง จะเกิดกระบวนการเรียนรู้อะไร และนำไปสู่ข้อค้นพบในฐานะผู้เรียน-ผู้ปฏิบัติการผลิตการแสดงอย่างไรบ้าง ดังนั้น เมื่อได้รับการเชิญชวนให้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย ผู้เขียนได้ตอบรับทันที

หลังจากนั้น ผู้เขียนและกลุ่มได้เริ่มหารือและกำหนดบทบาทหน้าที่ของทีมผลิตโดยแบ่งออกเป็น 4 บทบาท คือ 1. ผู้อำนวยการผลิต 2. ผู้จัดการงบประมาณและระดมทุน

- 1 นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาการแสดง ประกอบไปด้วย 1. น.ส.พรนภัส ปรีชม 2. น.ส.สุพิชญา บุญพรหมมา 3. นายภานุเดช วัชเจริญ และ 4. น.ส.ภารดี เชื้อสมบุญผล
- 2 การแสดงลำหู่ร่วมสมัยเรื่อง นางไอ่ นำเสนอเมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2566 ณ โรงละครเล็ก สาขาการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นการนำเสนองานในโครงการวิจัยระดับปริญญาเอกระยะที่ 1 เรื่อง การสร้างสรรค์การแสดงลำหู่ร่วมสมัยเรื่อง นางไอ่ ของผู้ช่วยศาสตราจารย์พญู อัดพรานนท์
- 3 Morlam Next Level เป็นกิจกรรมด้วยกันโดยคนอีสานรุ่นใหม่ที่สนใจร่วมทดลอง ค้นหา และสร้างสรรค์การแสดงจากศิลปะการแสดงหมอลำและเป็นส่วนหนึ่งในโครงการวิจัยการสร้างสรรคการแสดงลำหู่ร่วมสมัยเรื่อง นางไอ่ ของผู้ช่วยศาสตราจารย์พญู อัดพรานนท์
- 4 K-pop หมายถึง Korean Pop Culture โดยเริ่มเข้ามามีอิทธิพลในวงการเพลงไทยตั้งแต่ปี ค.ศ.2005 จนถึงปัจจุบัน (วิไลลักษณ์ น้อยพยัคฆ์, 2552)
- 5 การทดลองสร้างการแสดงลำหู่ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนระดับปริญญาเอกของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พญู อัดพรานนท์ ในรายวิชา กำกับการแสดง 2 หลักสูตรอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาศิลปการละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดแสดงแบบกลุ่มปิด ณ โรงละครขนาดเล็ก สาขาการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งมีผู้ชมกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมชมจำนวน 10 คน
- 6 โครงการวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์การแสดงลำหู่ร่วมสมัยเรื่อง นางไอ่ ดุษฎีนิพนธ์ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พญู อัดพรานนท์

3. ผู้ช่วยผู้กำกับการแสดง และ 4.ผู้กำกับเวที อย่างไรก็ดี ก่อนการลงมือปฏิบัติการ สิ่งที่ผู้เขียนต้องทราบและทำความเข้าใจเป็นอันดับแรก คือ การแสดงหมอลำหมู่และมุมมองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่มีต่อการแสดงลำหมู่ โดยได้ศึกษา ทบทวน และทำความเข้าใจข้อมูลที่เกี่ยวข้องก่อนที่จะเข้าร่วมกระบวนการร่วมสร้าง (Devising Process) อันเป็นเครื่องมือหลักในการสร้างการแสดง และเป็นแกนในการปฏิบัติการร่วมสร้างของผู้เขียน

คำถามนำความคิด

ผู้เขียนในฐานะผู้เรียนละครเวทีแบบตะวันตกจะสามารถนำหลักการผลิตละครมาใช้ปฏิบัติการร่วมสร้างการแสดงลำหมู่ร่วมสมัยอย่างไร และจะนำไปสู่การค้นพบความคิดหรือวิธีการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างการแสดงลำหมู่ต่อไปได้อย่างไร

วัตถุประสงค์

เพื่อปฏิบัติการผลิตละครแบบร่วมสร้าง (devising theatre) โดยใช้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตละครเวทีแบบตะวันตกเป็นฐานในการผลิตการแสดงลำหมู่ร่วมสมัยเรื่อง *นางไอ่* ที่สามารถเข้าถึงผู้ชมกลุ่มเป้าหมายได้

ขอบเขตการร่วมสร้าง

กระบวนการร่วมสร้างการแสดงลำหมู่ร่วมสมัยเรื่อง *นางไอ่* เกิดขึ้นระหว่างเดือนกรกฎาคม 2565 ถึงเดือน มีนาคม 2566 เป็นระยะเวลา 9 เดือน โดยผู้เขียนแบ่งบทบาทหน้าที่ออกเป็น 4 ลักษณะ คือ 1. ผู้อำนวยการผลิตในการออกแบบความคิดเกี่ยวกับการสื่อสารและประชาสัมพันธ์การแสดง 2. ผู้จัดการงบประมาณและระดมทุน 3. ผู้ช่วยผู้กำกับการแสดง และ 4. ผู้กำกับเวที โดยทำงานร่วมกับผู้กำกับการแสดง คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พชญ อัศพรหามณ์ และกลุ่มนักแสดงซึ่งประกอบด้วย นักศึกษาสาขาการแสดงจำนวน 14 คน ศิลปินอิสระรุ่นใหม่จำนวน 6 คน นักดนตรีจำนวน 3 คน และทีมงานเบื้องหลังจำนวน 16 คน โดยกลุ่มผู้ชมเป้าหมายหลัก คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยขอนแก่น และจัดแสดงในโรงละครขนาดเล็ก คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 3 รอบ

กรอบแนวคิดในกระบวนการร่วมสร้าง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

ก่อนร่วมสร้าง (Before Devising Process): การทบทวนและสำรวจความรู้

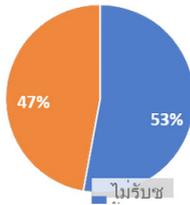
1. การแสดงลำหู่ (Lam Mu Performance)

ก่อนการเข้าร่วมกระบวนการ ผู้เขียนมีความเข้าใจว่า การแสดงลำหู่เป็นการแสดงคอนเสิร์ต (Concert) ที่เน้นความสนุกสนานและความบันเทิง ประกอบไปด้วยเวที แสงสี และเสียงตระการตา มีนักร้องและวงเครื่องที่แต่งกายสีสันสดใสและทันสมัย นิยมนำบทเพลงที่เป็นกระแสนิยมมาขับร้องในลักษณะของคอนเสิร์ต (Concert) แต่เมื่อได้ทำการศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ทำให้เข้าใจว่า การลำ ในความหมายทางกิริยาหมายถึง การขับร้อง หากเป็นคำนาม หมายถึง ชื่อเรื่องของการขับร้องที่เป็นเรื่องราว (หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถนครพนม, ม.ป.ป.) นอกจากนี้ ศิริชัย ทัพขวา (2560) ได้อธิบายว่า หมอลำหู่หรือหมอลำเรื่องต่อกลอน เป็นการแสดงลำที่มีตัวละครครบหรือเกือบครบบทบาทในเรื่องที่มีการแสดงนั้น ๆ ซึ่งถือเป็น 1 ใน 4 ของหมอลำในภาคอีสานที่สามารถแสดงอัตลักษณ์ความเป็นอีสาน และ Nasusin (2007) เสนอว่า หมอลำหู่จัดเป็นการแสดงชั้นสูงรวมทั้งได้รับความนิยมของภาคอีสานที่มีอุปกรณ์ประกอบฉากครบถ้วนสมบูรณ์และเสื้อผ้าที่สมจริงสมจัง

ขณะเดียวกัน ผู้เขียนได้เลือกใช้วิธีการสอบถามผ่านรูปแบบออนไลน์ (Online) เนื่องจากรูปแบบการสอบถามประเภทนี้สามารถเข้าถึงข้อมูลและผู้คนได้อย่างกว้างขวางและหลากหลาย เพื่อสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับความสนใจในการแสดงหมอลำ โดยมีผู้ทำแบบสอบถามทั้งสิ้น 51 คน สามารถสรุปข้อมูลดังนี้ 1.กลุ่มเป้าหมายที่ไม่รับชมหมอลำมีจำนวน 52.9% โดยมีเหตุผลจากบรรยากาศการรับชมไม่เอื้ออำนวย การแสดงและภาษาที่ใช้ในการแสดง

มีความเข้าถึงยาก 2. กลุ่มผู้ชมที่รับชมหมอลำมีจำนวน 47.1% โดยให้เหตุผลว่า รู้สึกสนุกสนาน และผ่อนคลาย ดนตรีและการร้องมีเสน่ห์ และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของอีสาน

อย่างไรก็ดี ผู้เขียนได้ลงพื้นที่รับชมการแสดงหมอลำคณะประถมนันทิงศิลป์ และคณะระเบียบวาทศิลป์ในวันที่ 10 และ 24 มิถุนายน 2565 เพื่อร่วมสังเกตการณ์พฤติกรรมกำรับชมของกลุ่มเป้าหมายทำให้ทราบว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ไปรับชมการแสดงคอนเสิร์ต (Concert) เพื่อความสนุกสนานเท่านั้น แต่ในช่วงของการแสดงลำหมูกุ่มเป้าหมายไม่ได้มีความสนใจมากนัก ส่วนรูปแบบของการแสดงหลังร่วมสังเกตการณ์พบว่า การแสดงมุ่งเน้นการนำเสนอการร้องเพลงกระแสนิยมและการแสดงเต้นประกอบเพลงมากกว่าการลำ อันเป็นหัวใจของการแสดงลำ หมู/ลำเรือต่อกลอน

แผนภูมิที่ 1 แบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นกลุ่มเป้าหมาย

2. ละครร่วมสร้าง (Devising Theatre)

ละครร่วมสร้าง คือคำที่ใช้เรียกละครแนวดีไวซ์ (Devising Theatre) อันเป็นละครที่เปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานละครนับตั้งแต่เริ่มกระบวนการจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ (Cooper, 2020) ผู้สร้างสรรคแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกันผ่านกระบวนการค้นหา ถ่ายทอดประสบการณ์ส่วนตัวของแต่ละคน และลงมือปฏิบัติในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดเป็นผลงานละคร (Oddey, 1994) สมาชิกจึงต้องร่วมกันสื่อสาร เลือกทิศทาง และเป้าหมายของการแสดง (พรรัตน์ ดำรุง, 2557) โดยช่วงเริ่มต้นกระบวนการมักใช้วิธีการด้นสด (Improvisation) อันเป็นทักษะสำคัญของนักแสดงในกระบวนการดีไวซ์ (Devising) (ภัสสรศุภางค์ ดงบำรุง, 2563)

อาจกล่าวได้ว่า กระบวนการทำงานผลิตละครแบบร่วมสร้างมีความแตกต่างจากละครแบบแผนที่เริ่มต้นกระบวนการทำงานจากบทละคร โดยมุ่งแบ่งปันความคิดและร่วมปฏิบัติการแสดงนับตั้งแต่เริ่มกระบวนการไปจนบรรลุเป้าหมายของการสร้างการแสดงตามที่กลุ่มได้กำหนดไว้

3. การผลิตละครเวที (Theatre Production)

กระบวนการผลิตละครเวทีจะมีการบริหารจัดการ การกำหนดบทบาท หน้าที่ การประสานงาน และการดำเนินงาน (Bonet&Schargorodsky, 2018) เพื่อให้การผลิตละครบรรลุผลสำเร็จ ฉะนั้น การออกแบบและวางแผนการทำงานผลิตอย่างชัดเจน โดยทุกฝ่ายต้องเข้าใจการทำงาน และเห็นวิธีการสร้างสรรค์ร่วมกันจะก่อให้เกิดระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ (Gillett&Sheehan, 2017) ทั้งนี้ การผลิตละครแต่ละเรื่องจะมีระบบการจัดการที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับปัจจัยและทรัพยากรที่มีอยู่ อาทิ งบประมาณ บุคลากร รูปแบบการสร้างสรรค์ เพื่อให้เหมาะสมกับละครเรื่องนั้น ๆ (Volz, 2017)

โครงการหมอลำเน็กซ์เลเวล (Morlam Next Level) กำหนดบทบาทหน้าที่ฝ่ายผลิตออกเป็น 2 ส่วนสำคัญ ประกอบด้วย 1. ฝ่ายอำนวยการผลิต ทำหน้าที่อำนวยการ ดูแลงบประมาณ ระดมทุน และประชาสัมพันธ์ และ 2. ฝ่ายผู้ช่วยผู้กำกับการแสดงและกำกับเวที โดยอภิปรายดังนี้

3.1 การบริหารจัดการการผลิต

การบริหารจัดการและควบคุมการผลิตละครเวทีมีผู้อำนวยการผลิต เป็นผู้ขับเคลื่อนการทำงาน โดยอาศัยองค์ความรู้ทางด้านบริหารจัดการ ทักษะการสื่อสารในการทำงาน ความเข้าใจและรู้โครงสร้างของงานอย่างดี เพื่อให้การผลิตมีข้อผิดพลาดน้อยที่สุด (ณวดี เสรษฐเมธีกุล, 2558) ผู้เขียนที่ทำหน้าที่ฝ่ายการผลิต ได้แบ่งออกเป็น 2 หน้าที่ ได้แก่ 1.ผู้อำนวยการผลิต มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลภาพรวมของการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังควบคุมหน้าที่การประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างสื่อและสร้างการรับรู้ไปยังกลุ่มเป้าหมาย โดยอาศัยชุดข้อมูลจากแบบสำรวจมาเป็นฐานการวิเคราะห์ ตามที่จิตรา วรณสอน (2562) อธิบายไว้ว่า ผู้สร้างสื่อประชาสัมพันธ์ต้องทำความเข้าใจพฤติกรรม และความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้สามารถเข้าถึงและตอบโต้ได้โดยตรง

ขณะที่ 2.ผู้บริหารจัดการงบประมาณและการเงิน หน้าที่นี้ต้องดูแล รับผิดชอบ และวางแผนการเงินจนกว่าละครจะออกแสดง (ณวดี เสรษฐเมธีกุล, 2558) เงินทุนจึงเป็นปัจจัยสำคัญและส่งผลกระทบต่อการผลิตละคร เพราะต้องได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ (รณชาติ บุตรแสนคม, 2560) หากกลุ่มละครไม่มีทุนเป็นของตนเองก็ต้องอาศัยการระดมทุนจากผู้สนับสนุน เพื่อให้เกิดเงินทุนสำหรับการผลิต

3.2 ผู้ช่วยกำกับการแสดงและจัดการเวที

ขณะที่ผู้เขียนที่ทำหน้าที่ฝ่ายกำกับการแสดงและจัดการเวที ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกำกับการแสดงโดยตรง โดยแบ่งออกเป็น 2 หน้าที่ ได้แก่ 1.ผู้ช่วยผู้กำกับการแสดง ตำแหน่งนี้มีความแตกต่างไปตามบริบทของการผลิตละครหรือผู้กำกับ เป็นผู้ใกล้ชิดกับผู้กำกับการแสดงมากที่สุด สิ่งสำคัญคือ การจดบันทึก ไม่ว่าจะเป็นการพูดหรือความคิดเห็นของผู้กำกับในระหว่าง

กระบวนการฝึกซ้อมการแสดง Judd (2555) ได้เสนอความคิดไว้ว่า หน้าผู้ช่วยผู้กำกับการแสดง คือ การเรียนรู้จากการสังเกตกระบวนการซ้อม ตลอดจนการเตรียมพร้อมนักแสดง และ การติดต่อประสานงานกับทีมงานในแต่ละฝ่าย

ขณะที่ 2.ผู้กำกับเวที อันมีบทบาทในการจัดการองค์ประกอบทางเทคนิค (Technique) ต่าง ๆ ซึ่งผู้กำกับเวทีต้องทำงานกับฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อาทิ ฉาก แสง เสื้อผ้า ฯลฯ (BBB ACCREDITED BUSINESS, ม.ป.ป.) ผู้กำกับเวทีจึงเป็นบุคคลที่ต้องมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย มีแผนการทำงาน และจัดการงานได้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความราบรื่น (ธานี ภู นพคุณ, ม.ป.ป.) ผู้กำกับเวทีจะทำหน้าที่ร่วมกับผู้อำนวยการผลิตและผู้กำกับการแสดงในการจัดทำตารางและวางแผนการซ้อม รวมถึงการแจ้งแผนการทำงานให้ทุกฝ่ายรับทราบ และต้องมีสมุดจดบันทึกทิศทางเคลื่อนที่บนเวทีของนักแสดงรวมไปถึงองค์ประกอบเทคนิคทั้งหมดในการแสดง (Leventhal, 2014)

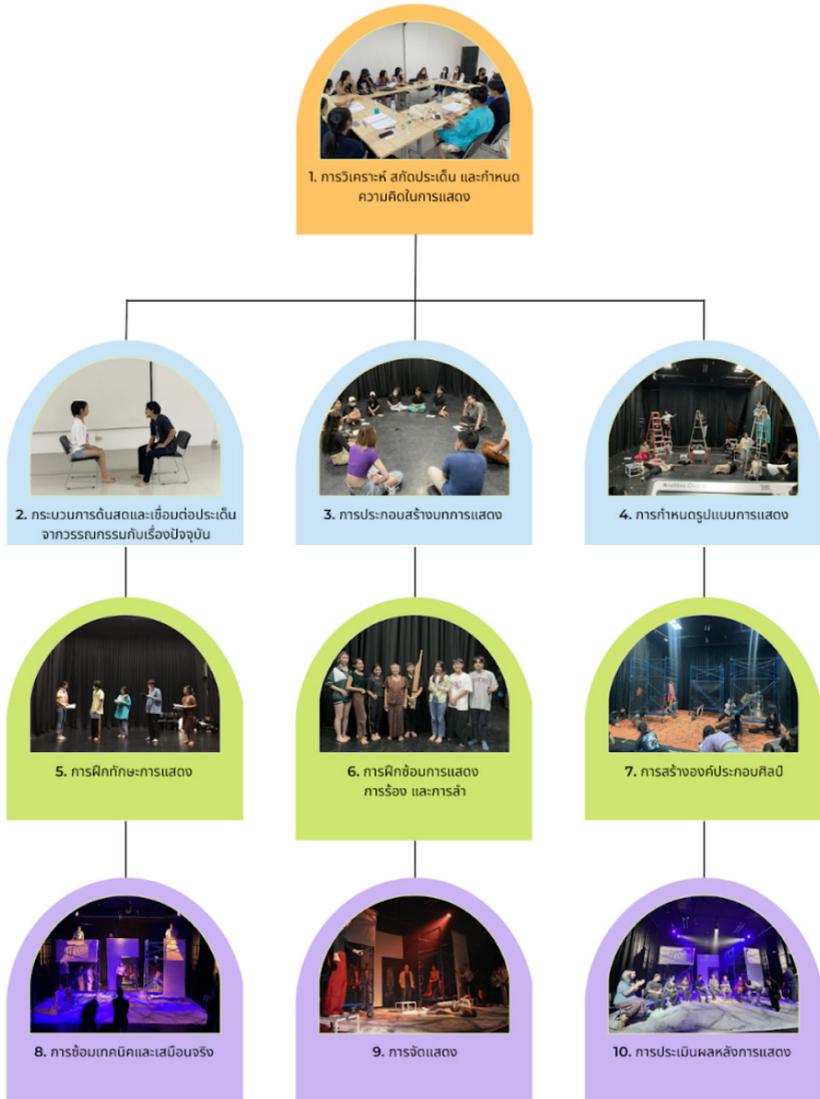
4. กระบวนการผลิตการแสดงลำหู่แบบดั้งเดิม

ผู้เขียนติดต่อและสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการผลิตการแสดงลำหู่ผ่านทางโทรศัพท์ เพื่อรวบรวมข้อมูลที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับกระบวนการผลิตการแสดงลำหู่ร่วมสมัย เรื่อง *นางไอ่* จำนวน 3 คณะประกอบด้วย คณะระเบียบวาทะศิลป์ คณะประถมนันเทิงศิลป์ จังหวัดขอนแก่น และคณะเสี้ยงอีสาน จังหวัดอุดรธานี ทำให้ทราบถึงวิธีการฝึกซ้อมการแสดงหมอลำหู่/ลำเรื่องต่อกลอนว่า ทางคณะหมอลำจะมีผู้เชี่ยวชาญด้านการลำหรือพ่อครูแม่ครูมาทำหน้าที่ฝึกซ้อมศิลปินในการลำหลังจากที่ศิลปินได้บทการแสดง

กระบวนการฝึกซ้อมขั้นต่อมา นักแสดงที่มีหน้าที่เป็นหัวหน้าจะเป็นผู้นัดหมายตารางฝึกซ้อมในแต่ละครั้งและแจ้งให้ศิลปินทราบ เนื่องจากศิลปินส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่ในคณะหมอลำ จึงง่ายต่อการพบปะ ประชุมหารือ ตลอดจนการฝึกซ้อมการแสดง โดยจัดให้มีการฝึกซ้อมตั้งแต่วันจันทร์จนถึงวันศุกร์และศิลปินเป็นผู้ฝึกซ้อมกันเองโดยใช้วิธีการชมบันทึกภาพเคลื่อนไหวการแสดงของทางคณะแล้วสลับกันเป็นผู้ฝึกซ้อม (คณะหมอลำระเบียบวาทะศิลป์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 20 ธันวาคม 2565)

กระบวนการร่วมสร้าง (Devising process)

ผู้เขียนได้เข้าร่วมกระบวนการร่วมสร้างการแสดงลำหู่ร่วมสมัยเรื่อง *นางไอ่* ซึ่งให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและกำหนดทิศทางการสร้างการแสดงไปด้วยกัน เป็นลักษณะของการทำงานที่แตกต่างจากแบบแผน ดังนั้น การออกแบบแผนการทำงานจึงเป็นกระบวนการเริ่มต้นที่ผู้เขียนกับผู้กำกับการแสดงได้ร่วมกันสร้าง โดยมีขั้นตอนสำคัญ คือ

ภาพที่ 2 กระบวนการร่วมสร้าง

โดยผู้เขียนขออภิปรายบทบาทในการร่วมสร้างกับผู้กำกับดังนี้

1. ผู้อำนวยการผลิต

ผู้เขียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสาระสำคัญของการสร้างงานการแสดงกับผู้กำกับการแสดง

ซึ่งผู้กำกับมีคำถามตั้งต้นว่า “ลำหู่หรือลำเรื่องต่อกลอนในปัจจุบันจะเข้าถึงกลุ่มผู้ชม

อีสานรุ่นใหม่ได้อย่างไร” ประโยคดังกล่าวกระตุ้นให้ผู้เขียนออกไปค้นหามุมมองใหม่จากกลุ่มเป้าหมาย และเมื่อได้ทราบคำตอบจากแบบสำรวจทำให้เห็นว่า คนรุ่นใหม่เริ่มให้ความสนใจหมอลำน้อยลง ถึงแม้จะแตกต่างกับกลุ่มที่ยังสนใจหมอลำอยู่ไม่มาก แต่ทำให้เห็นว่า การแสดงลำห่มุมีแนวโน้มที่ผู้ชมรุ่นใหม่ให้ความสนใจน้อยลง

การเข้าร่วมติดตามการทำงานตั้งแต่กระบวนการแรก ซึ่งในตอนต้นผู้เขียนยังมองภาพงานการแสดงไม่ชัดเจนว่าเป็นอย่างไร แต่การสนทนากลุ่มหลังซ้อมการแสดงในแต่ละวันกลับทำให้เห็นว่า ผู้กำกับการแสดงพยายามเชื่อมต่อสิ่งที่มีความเป็นดั้งเดิมกับปัจจุบันเข้าด้วยกันผ่านการสื่อสารระหว่างนักแสดง และทีมงานทุกฝ่ายที่ช่วยกันสะท้อนคิดและคัดเลือกสิ่งที่นำมาใช้ในงานแต่ละชิ้น ฉะนั้น ผู้เขียนจึงเกิดภาพความคิดของตนเองว่า “โดยเกิดการแสดงที่มีความร่วมสมัยเกิดขึ้น อันเกิดจากการผสมผสานระหว่างการแสดงหมอลำและรูปแบบการแสดงตะวันตก”

แนวความคิดในงานสื่อประชาสัมพันธ์จึงสะท้อนภาพ “การเปลี่ยนผ่าน” โดยผู้เขียนได้กำหนดและตั้งต้นการออกแบบการประชาสัมพันธ์จากความคิดที่ว่า “บ่งบอกถึงการก้าวข้ามไปสู่ความสมัยใหม่ของการแสดงลำห่มุที่สามารถเข้าถึงคนยุคปัจจุบัน” โดยเริ่มต้นจากการออกแบบตราสัญลักษณ์ของกลุ่ม ดังที่ปรากฏในตาราง

ภาพตราสัญลักษณ์แบบตั้งต้น

ตราสัญลักษณ์แบบตั้งต้น ต้องการสะท้อนแนวคิดการเปลี่ยนผ่าน ผ่านพยัญชนะตัว “เอ็กซ์ (X)” เพื่อสร้างจุดเด่น โดยมีการกำหนดโทนสีตามแนวคิดของโครงการด้วยการใช้สีดำเป็นสีหลักที่ให้ความเรียบหรู ลึกลับ และเป็นสีที่เข้ากับทุกยุคสมัย

ภาพตราสัญลักษณ์แบบทางการ

ตราสัญลักษณ์แบบทางการ เนื่องจากแบบตั้งต้นยังไม่สื่อถึง อัตลักษณ์เน็กซ์เลเวล (Next Level) และยังไม่มีความร่วมสมัย จึงเกิดการปรับแก้ได้แก่ มีการปรับแบบอักษรใหม่ เพื่อให้เกิดความทันสมัยมากขึ้น โดยตัว เอ็กซ์ (X) ได้มีการเพิ่มรายละเอียด เพื่อให้สื่อถึงการเปลี่ยนผ่านและกาลเวลามากยิ่งขึ้น อีกทั้งมีการเพิ่มเติมสี เพื่อให้ตราสัญลักษณ์สะท้อนถึงแสง สี เสียง ของการแสดง โดยมีสีรอง คือ ม่วง ส้ม ฟ้ำ

ตารางที่ 1 ตราสัญลักษณ์

ผู้เขียนนำตราสัญลักษณ์แบบแรกไปแลกเปลี่ยนความคิดกับผู้กำกับการแสดงและทีมงานฝ่ายต่าง ๆ ทำให้เกิดความติดต่อยอดและได้พัฒนาปรับปรุงให้เป็นแบบที่ใช้จริง ตราสัญลักษณ์นี้ได้รับความสนใจจากกลุ่มเป้าหมาย เพราะสามารถเสนอความทันสมัยและการเชิญชวนให้รู้สึกถึงการพัฒนาไปโดยไม่มีขีดจำกัด การผสมผสานกันระหว่างความเก่ากับความใหม่ ทั้งนี้ แนวคิดจากตราสัญลักษณ์นำมาใช้เป็นแนวทางการออกแบบและพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันดังนี้

ภาพที่ 3 ชั้นที่ทำการสัมภาษณ์

ภาพที่ 4 ภาพโฆษณาที่ 1

ภาพที่ 5 ภาพนิ่งแนะนำตัวนักแสดง

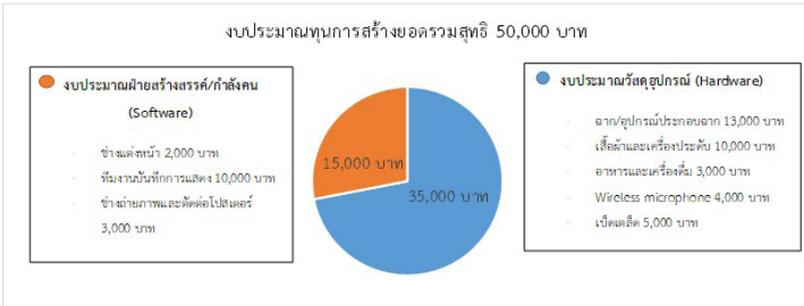
อย่างไรก็ดี การประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพและมีแนวโน้มที่จะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย คือ สื่อสังคมออนไลน์ การใช้เนื้อหาเพื่อนำเสนอความเคลื่อนไหวในกระบวนการผลิตละครเวที ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหา รูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว และกระบวนการต่าง ๆ จะทำให้กลุ่มเป้าหมายรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง การสร้างความสัมพันธ์จากการได้ติดตามความเคลื่อนไหวของละครเวทีจะนำไปสู่การตัดสินใจเลือกรับชมละครเวที (ชัยภัทร ปิติสุระตระกูล, 2558) ผู้เขียนเลือกช่องทางออนไลน์ (Online) 2 ช่องทาง ได้แก่ เฟซบุ๊ก (Facebook) และ อิน스타그램 (Instagram) เพราะเป็นสื่อที่มีความเหมาะสมและตรงกับพฤติกรรมของกลุ่มผู้ชมอีสาทรุ่นใหม่ โดยเน้นภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวที่สามารถเล่าเรื่องและนำเสนอกระบวนการผลิตการแสดงแต่ละขั้น เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายรับรู้ข่าวสารการแสดงอย่างต่อเนื่อง โดยมียอดการรับชมทั้ง 2 ช่องทางนับตั้งแต่วันแรกจนถึงหลังวันแสดงนับได้จำนวน 12,848 ครั้ง

2. ฝ่ายดูแลงบประมาณและระดมทุน

การดำเนินงานในบทบาทผู้ดูแลงบประมาณและระดมทุนในกระบวนการร่วมสร้างการแสดงมีความยุ่งยากในการกำหนดตัวเลขในขั้นต้น เนื่องจากการพัฒนางานเริ่มจากการระดมความคิดของสมาชิกในทีม เมื่อรูปแบบของการแสดงยังไม่มีโครงชัดเจนในช่วงแรกเริ่ม การกำหนดงบ

ประมาณอย่างชัดเจนจึงเป็นเรื่องยากสำหรับผู้เขียน เพราะหากจำกัดทุนในการสร้างงานมากเกินไปอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการผลิตงาน ขณะเดียวกัน การให้ฝ่ายผู้สร้างออกแบบงานอย่างไร้ขีดจำกัดก็จะเป็นปัญหาตามมาในภายหลังหากทุนมีจำนวนสูง

ดังนั้น ผู้เขียนจึงพยายามติดตามการพัฒนาการสร้างการแสดง การฝึกซ้อม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้กำกับเป็นระยะ เพื่อไม่เกิดข้อจำกัดในการทำงาน หรือแนวโน้มที่นำไปสู่ปัญหาการขาดเงินทุนในการผลิต จนกระทั่งรูปแบบการแสดงเริ่มมีความชัดเจน ผู้เขียนจึงกำหนดงบประมาณทุนสร้างการแสดงไว้ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 การกำหนดงบประมาณทุนสร้างการแสดง

เมื่อกำหนดทุนเป็นที่เรียบร้อยแล้วผู้เขียนจึงเริ่มการระดมทุน โดยเริ่มจากการตั้งคำถามว่า “ทำอย่างไรองค์กรหรือผู้สนับสนุนต่าง ๆ จะเกิดความสนใจในโครงการหมอลำเน็กซ์เลเวล (Morlam Next Level)” ทั้งนี้ ผู้สนับสนุนต้องมีแนวคิดเช่นเดียวกับการดำเนินงานของกลุ่ม จึงจะให้การสนับสนุนเงินทุน

ผู้เขียนจึงเริ่มต้นสำรวจแหล่งทุนที่จะเป็นผู้สนับสนุนนั้นเป็นหน่วยงานใด โดยใช้ประเภทของผู้สนับสนุน (Types of Sponsors) 4 ลักษณะในการสำรวจอันประกอบด้วย 1. ผู้สนับสนุนเป็นตัวแทน (Financial Sponsors) 2. ผู้สนับสนุนในรูปแบบของการให้สิ่งของหรือผลิตภัณฑ์ (In-Kind Sponsors) 3. ผู้สนับสนุนโดยให้พื้นที่สื่อโฆษณา (Media Sponsored) และ 4. ผู้มีส่วนลดบางอย่างหรือไม่เต็มจำนวน (Promotional Sponsors) (ณปภิษ พิชญคามินทร์, 2563)

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนคำนึงเพียงว่า ทำอย่างไรที่ทำให้ผู้สนับสนุนสนใจเพื่อได้รับงบประมาณในการสนับสนุนที่เพียงพอ แต่เมื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้กำกับในฐานะผู้ขับเคลื่อนการสร้างการแสดงแล้ว จึงพบประเด็นที่น่าสนใจ คือ “การดำเนินถึงผลประโยชน์ขององค์กรหรือผู้สนับสนุนทุนว่าจะได้รับสิ่งใดจากการสนับสนุนทุนในการสร้างการแสดง” ผู้เขียนจึงคัดเลือกผู้สนับสนุนที่มีกลุ่มเป้าหมายเดียวกัน เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย โดยได้รับการสนับสนุนเป็นตัวแทน (Financial Sponsors) ซึ่งประกอบไปด้วย

แนวคิดและกลุ่มเป้าหมายขององค์กร			สิ่งที่ผู้สนับสนุนได้รับ
รายชื่อบริษัทหรือองค์กร		เป้าหมายขององค์กร	
1. ผู้สนับสนุนเป็นตัวแทน (Financial Sponsors)	1.1 เทศบาลนครขอนแก่น	กลุ่มเป้าหมาย คือ คนขอนแก่น สนใจในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมอีสาน	<ul style="list-style-type: none"> ให้พื้นที่สื่อประชาสัมพันธ์อย่างเต็มรูปแบบผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของทางกระบวนการผลิต นำเสนอสินค้า ผ่านการสร้างสรรคเนื้อหาของกระบวนการผลิตและลงในพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ของทางกระบวนการผลิต ตราสัญลักษณ์บริษัทหรือผลิตภัณฑ์สินค้าหรือชื่อผู้สนับสนุนปรากฏใน ตัวอย่างการ แสดง ตราสัญลักษณ์บริษัทหรือผลิตภัณฑ์สินค้าปรากฏอยู่ในภาพนิ่งเพื่อการโฆษณาขนาด A3 ติดตามสถานที่ต่าง ๆ และเผยแพร่ทางสื่อสังคมออนไลน์ ตราสัญลักษณ์บริษัทผลิตภัณฑ์สินค้าหรือชื่อผู้สนับสนุนปรากฏอยู่ในสูจิบัตร ผู้สนับสนุนได้รับบัตรโดยสามารถเลือกที่นั่งได้ก่อนใคร จำนวนตามเงื่อนไข
	1.2 ร้าน Replayground	กลุ่มเป้าหมาย คือ วัยรุ่นในจังหวัดขอนแก่นและวัยรุ่นภายในมหาวิทยาลัยขอนแก่น	
	1.3 สมาคมศิษย์เก่าวิศวกรรมชลประทานในพระราชูปถัมภ์รุ่นที่ 43	สนใจในรูปแบบการแสดงผลและโครงการ	
	1.4 หจก.ซีเคที 1995 นายเทอดศักดิ์ เจริญคุณาร	สนใจในรูปแบบการแสดงผลและโครงการ	
	1.5 บริษัท Cpac ขอนแก่น	สนใจในรูปแบบการแสดงผลและโครงการ	
	1.6 ร้านขอนแก่นปลาดี	สนใจในรูปแบบการแสดงผลและโครงการ	
2. ผู้สนับสนุนในรูปแบบของการให้สิ่งของหรือผลิตภัณฑ์ (In-Kind Sponsors)	2.1 ร้านแจ๊คเครื่องเขียน	กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนและนักศึกษาภายในจังหวัดขอนแก่น	
	2.2 Candoo Dance Studio	กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ที่สนใจเรียนเต้นโดยเฉพาะรูปแบบ K-pop และ T-pop	

ตารางที่ 2 การกำหนดประเภทของผู้สนับสนุน

3. ผู้ช่วยผู้กำกับการแสดง

ผู้ที่ทำงานใกล้ชิดกับผู้กำกับมากที่สุด ต้องแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้กำกับอย่างต่อเนื่อง เพื่อวางแผนพัฒนาและเตรียมความพร้อมนักแสดงให้พร้อมสำหรับการลงกระบวนการกับผู้กำกับ การติดตามพัฒนาการของนักแสดง และการแก้ไขปัญหาทางการแสดงให้แก่นักแสดง ทำให้ผู้เขียนมีโอกาสได้เป็นผู้นำกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาและเตรียมทักษะการแสดง ด้วย การทำงานของผู้ช่วยผู้กำกับการแสดง จึงเริ่มจากนักแสดงและทีมงานทุกคนจะต้องรู้และเข้าใจเรื่อง “ผาแดง-นางไอ่” ฉบับปริวรรตโดยปรีชา พิณทอง ซึ่งเป็นต้นฉบับที่ผู้กำกับนำมาใช้ในการสร้างการแสดง

ภาพที่ 6 ผู้ร่วมกระบวนการร่วมวิเคราะห์วรรณกรรมผาดตง-นางไอ่

การเตรียมความพร้อมนักแสดงเพื่อให้มีเครื่องมือที่พร้อมร่วมสร้างการแสดงด้วยกัน ซึ่งมีปัญหาสำคัญ คือ นักแสดงที่เข้าร่วมกระบวนการเป็นนักศึกษาสาขาการแสดง และนักการละครเป็นส่วนใหญ่โดยทั้งหมดไม่ได้เป็นหมอลำมาก่อน เพื่อให้นักแสดงมีทักษะการลำสำหรับร่วมกระบวนการสร้างการแสดงกับผู้กำกับ ผู้เขียนจึงหารือกับผู้กำกับและได้วางแผนการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้กับนักแสดง เช่น การฝึกฝนเครื่องมือนักแสดง อาทิ เสียงจินตนาการสมาธิ การใช้ร่างกาย และการฝึกทักษะด้านสด รวมถึงทักษะการพ้อนรำ การเดิน และการฝึกลำแบบดั้งเดิมกับพ่อครูแม่ครูหมอลำ

ภาพที่ 7 นักแสดงฝึกร้องลำกับพ่อครูแม่ครู

ภาพที่ 8 การฝึกพื้นฐานการใช้ร่างกาย

เมื่อนักแสดงได้เรียนรู้ทักษะการลำจากพ่อครูแม่ครูหมอลำเพื่อให้เข้าใจตนเองลำ ลักษณะการลำและการใช้เสียง ผู้เขียนได้จัดตารางฝึกร้องลำโดยเชิญนักศึกษาสาขาดนตรีพื้นเมือง วิชาเอกหมอลำ มาเป็นวิทยากรในการค้นหาเสียงร้อง-ลำ ที่เหมาะกับตัวนักแสดง รวมถึง

การทดลองร้อง-ลำ ในแบบฉบับของตนเอง เพื่อให้นักแสดงเกิดความมั่นใจในการใช้เสียงและร้องลำ รวมถึงการฝึกลำควบคู่กับหมอมแคนเพื่อเทียบระดับเสียง การใช้บันทึกเสียงลำ-เสียงแคน (backing track) ในการฝึกฝนด้วยตนเอง

ภาพที่ 9 นักแสดงฝึกร้องลำกับวิทยากร เพื่อค้นหาเสียงร้อง-ลำ

ภาพที่ 10 นักแสดงฝึกลำควบคู่กับหมอมแคน เพื่อเทียบระดับเสียง

ผลลัพธ์จากกระบวนการฝึกซ้อมที่ผู้เขียนออกแบบนั้น ได้ส่งผลให้นักแสดงหลายคน มีพัฒนาการร้อง-ลำได้อย่างรวดเร็ว ส่วนนักแสดงที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ผู้กำกับวางเอาไว้ได้ ทำให้ผู้เขียนเกิดข้อค้นพบว่า การเลือกตัดนักแสดงที่มีพื้นฐานการร้องลำและมีพลังตั้งใจที่ดีจะทำให้นักแสดงสามารถร่วมสร้างการแสดงได้เต็มประสิทธิภาพตามความมุ่งหวังมากกว่าทำงานกับนักแสดงที่ปราศจากพื้นฐานการร้องลำ เพราะในการผลิตงานละครแบบร่วมสร้างจำเป็นต้องอาศัยนักแสดงที่มีเครื่องมือที่แข็งแรง และพร้อมทุ่มเทกับการสร้างการแสดงมากกว่าเริ่มฝึกหัดใหม่ในระยะเวลาที่มีอย่างจำกัด

4. ผู้กำกับเวที

บทบาทหน้าที่ผู้กำกับเวที ผู้เขียนมีหน้าที่หลักในการอำนวยความสะดวกต่อกระบวนการซ้อม โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนระดมความคิดไปจนถึงการฝึกซ้อมการแสดงและจัดแสดงผลงานละคร การจัดทำตารางการปฏิบัติการสร้างการแสดงทั้งแบบรายเดือนและรายวันจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยการออกแบบและกำหนดว่าในแต่ละเดือนหรือแต่ละวันมีลักษณะการทำงานอย่างไร ผู้เขียนต้องมีความเข้าใจภาพรวมของการทำงานและการติดตามความก้าวหน้าร่วมกับผู้กำกับ และประสานทุกฝ่ายเพื่อทราบวันลาหรือผู้ที่ไม่สะดวกเข้าร่วมในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เพื่อนำมาออกแบบแผนการปฏิบัติงานร่วมกับผู้กำกับ ก่อนที่จะกำหนดสถานที่และเวลาการปฏิบัติการแสดงอย่างเป็นทางการ โดยผู้เขียนจะแจ้งให้ผู้ร่วมกระบวนการและทีมงานทุกคน

ได้ทราบล่วงหน้าทั้งแบบรายเดือน แบบรายสัปดาห์ และแบบรายวัน

เนื่องจากกระบวนการทำงานเป็นแบบร่วมสร้าง ผู้เขียนจึงได้ทำงานร่วมกับผู้กำกับการแสดงในหลากหลายส่วน ทั้งในกระบวนการแบ่งปันความคิดและประสบการณ์ ในกระบวนการทดลองค้นหาและพัฒนาบทการแสดง รวมถึงในกระบวนการฝึกซ้อมการแสดง เช่น การเป็นผู้แสดงแทนในกรณีที่นักแสดงไม่ได้เข้าร่วมฝึกซ้อมในช่วงเวลานั้น ทำให้เห็นวิธีการทำงานของผู้กำกับเวทีในกระบวนการร่วมสร้างว่า มีลักษณะที่แตกต่างจากการทำงานแบบแผนที่ปกติจะต้องทำงานเริ่มต้นจากบทละคร แล้วมีการแบ่งขั้นตอนการทำงานตามฝ่ายงาน ส่วนผู้กำกับเวทีมีหน้าที่ในการจัดบันทึกสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและเกิดขึ้นบนเวทีทั้งหมด

แต่ทว่า ผู้กำกับเวทีในกระบวนการร่วมสร้าง ต้องมีความเข้าใจกระบวนการทำงานทั้งหมดจากการหารือร่วมกันกับผู้กำกับ ซึ่งในช่วงต้นการสร้างงานจะเป็นช่วงการระดมความคิดร่วมกัน ผู้กำกับเวทีอาจจะไม่ได้ทำหน้าที่ตามแบบแผน แต่ผู้กำกับเวทีจำเป็นต้องอยู่ร่วมกระบวนการเพื่อเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ สำหรับการเตรียมความพร้อมนักแสดงของผู้กำกับและนักแสดง อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการเริ่มฝึกซ้อมนับตั้งแต่การเดินสวดไปจนถึงการกำหนดทิศทางและการเคลื่อนไหวบนเวที จะเริ่มปรากฏการใช้พื้นที่เวที การใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดง โดยในการออกแบบพื้นที่การแสดงลำห้วยร่วมสมัยเรื่อง *นางไอ่* ผู้กำกับกำหนดพื้นที่บนเวทีด้วยการแบ่งพื้นที่จำนวน 9 ช่อง จากนั้นจึงเริ่มประกอบสร้างการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ตามจินตนาการบนพื้นที่เหล่านั้น

ผู้เขียนจึงได้เริ่มปฏิบัติงานตามแบบแผนของผู้กำกับเวที และระดมความคิดกับลูกทีมกำกับเวทีในการหาวัสดุที่คล้ายเชือกมาแทนเส้นแบ่งพื้นที่ และกำหนดตัวอักษรเป็นสัญลักษณ์บนพื้นที่เพื่อใช้ในการจดทิศทางและการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของนักแสดงที่เกิดขึ้นบนเวที นอกจากนี้การจัดการพื้นที่ในการเก็บอุปกรณ์การแสดงที่ตัวละครต้องใช้ในเรื่อง เนื่องจากเงื่อนไขของการแสดง นักแสดงทุกคนต้องอยู่ในพื้นที่การแสดงตลอดเวลาและไม่มีม่านสำหรับเป็นฉากกั้นหลังเวที ทำให้การจัดเก็บอุปกรณ์การแสดงต้องผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงตามแนวคิดของผู้กำกับที่ต้องการให้ “พื้นที่การแสดงเป็นเสมือนหลังเวทีหมอลำที่นักแสดงทุกคนใช้ชีวิตร่วมกันในที่แห่งนั้นในเวลาเดียวกัน” พื้นที่การจัดวางอุปกรณ์การแสดงรวมถึงเสื้อผ้าของนักแสดง จึงใช้บางส่วนของเวทีให้มีความเป็นส่วนหนึ่งของฉากการแสดง เช่น การแขวนเสื้อผ้านักแสดงไว้ในฉาก การวางอุปกรณ์ประกอบการแสดงไว้ในบริเวณฉากเมื่อนักแสดงเดินผ่านจุดนั้นก็สามารถหยิบหรือใช้อุปกรณ์ของตนได้ทันที

การจัดการพื้นที่ด้านหลังเวทีการแสดง เนื่องจากผู้กำกับเลือกนำเสนอให้ผู้ชมเห็นพื้นที่ด้านหลังเวทีได้ ผู้เขียนจึงระดมความคิดกับทีมกำกับเวทีและหารือกับผู้กำกับ ในการกำหนดพื้นที่ให้นักแสดงว่าแต่ละจุดของด้านหลังคือจุดที่ใช้ทำกิจกรรมอะไรบ้างระหว่างการแสดง โดย

เกิดจากการที่นักแสดงดันสตระหว่างการซ้อม แล้วผู้เขียนได้บันทึกการใช้พื้นที่เอาไว้ ทำให้นักแสดงมีพื้นที่ในการแสดงเพิ่มขึ้นโดยไม่กระทบต่อการแสดงและรบกวนการแสดง รวมถึงการกำหนดสัญลักษณ์ในการเข้าไปช่วยเหลือนักแสดงเพื่อเปลี่ยนเสื้อผ้า (quick change) หรือจัดส่งอุปกรณ์การแสดงโดยอิงจากการกระทำกิจธุระ (stage business) ในบทละครว่า ตัวละครตัวใด เข้าหรือออกเวทีฝั่งไหน เพื่อให้การจัดการเสื้อผ้าหรืออุปกรณ์การแสดงสัมพันธ์และไม่ส่งผลเสียกับเวลาในการแสดง

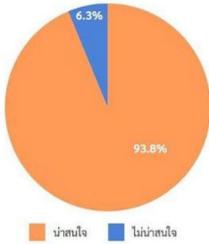
หลังปฏิบัติการร่วมสร้าง (After Devising Process)

ผลลัพธ์ (Outputs)

1. ผู้อำนวยการผลิต

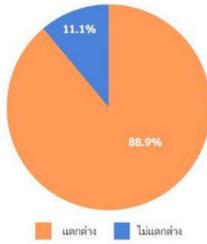
หน้าที่ของการเป็นผู้อำนวยการผลิต รวมถึงหน้าที่การประชาสัมพันธ์และสื่อสารการตลาดนั้น สื่อประชาสัมพันธ์ที่ผู้เขียนได้มีการสร้างสรรค์ขึ้นมา ได้ส่งผลให้ผู้ชมอีสานรุ่นใหม่ไม่ว่าจะเป็นวัยรุ่นที่มีความชื่นชอบในการแสดงหมอลำอยู่แล้ว หรือว่าวัยรุ่นที่ไม่มีการชื่นชอบการแสดงหมอลำมาตั้งแต่ต้น เกิดความสนใจที่อยากจะรับชมการแสดงลำหมูร่วมสมัยเรื่อง *นางไอ่* เป็นอย่างมาก ซึ่งทำให้การแสดงลำหมูร่วมสมัยครั้งนี้ มีผลตอบรับจากผู้ชมอีสานรุ่นใหม่ที่ดีและเหนือความคาดหมาย ส่งผลทำให้ยอดจองบัตรเพื่อรับชมการแสดงลำหมูร่วมสมัยเรื่อง *นางไอ่* หมดทุกที่นั่งและทุกรอบการแสดงภายในเวลาอันสั้น

อีกทั้งผู้เขียนได้มีการสำรวจและทำแบบสอบถามความคิดเห็นผู้ชมอีสานรุ่นใหม่เกี่ยวกับสื่อประชาสัมพันธ์ของการแสดงลำหมูร่วมสมัยเรื่อง *นางไอ่* โดยมีผู้ทำแบบสอบถามทั้งสิ้น 50 คน ซึ่งความคิดเห็นส่วนใหญ่กล่าวไปในทางเดียวกันและสรุปได้ว่า สื่อประชาสัมพันธ์นั้นมีความน่าสนใจและเข้าถึงได้ง่าย อีกทั้งยังมีความทันสมัยและตอบโจทย์กับกลุ่มผู้ชมอีสานรุ่นใหม่ จึงทำให้เห็นว่า ผู้เขียนสามารถสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ออกได้ตามที่ประสงค์ไว้ในข้างต้น

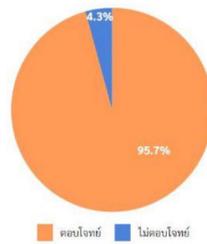
แผนภูมิที่ 3

แบบสอบถามความคิดเห็น
“สื่อประชาสัมพันธ์มีความ
น่าสนใจหรือไม่”

แผนภูมิที่ 4

แบบสอบถามความคิดเห็น
“สื่อประชาสัมพันธ์มีความแตกต่าง
จากหมอลำทั่วไปหรือไม่”

แผนภูมิที่ 5

แบบสอบถามความคิดเห็น
“สื่อประชาสัมพันธ์ตอบใจหทัย
กับคนปัจจุบันหรือไม่”

2. ฝ่ายงบประมาณและระดมทุน

ผลผลิตของบทบาทหน้าที่ฝ่ายงบประมาณและระดมทุน คือ การที่ผู้สนับสนุนสนใจและตอบรับให้การสนับสนุน รวมถึงการมีงบประมาณที่เพียงพอในกิจการแสดงลำหู่ร่วมสมัย *เรื่อง นางไฉ่* เนื่องจากผู้สนับสนุนสนใจในประเด็น รูปแบบการแสดง และมีกลุ่มเป้าหมายเดียวกัน ผู้สนับสนุนจึงเล็งเห็นถึงประโยชน์ที่จะทำการสื่อสารทางการตลาดในครั้งนี้จากการที่ผู้เขียนได้ใช้กระบวนการร่วมสร้าง (Devising Process) กับผู้กำกับ ด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดและระดมความคิดร่วมกัน จนนำไปสู่การค้นหากลวิธีเพื่อให้ผู้สนับสนุนสนใจและให้การสนับสนุนงานการแสดงลำหู่ร่วมสมัย ในการทำงานครั้งนี้ไม่ใช่เพียงการจัดหางบประมาณและระดมทุนทั่วไปหรือดำเนินถึงเพียงว่าจะทำอย่างไรเพื่อให้ได้งบประมาณตามที่ต้องการ แต่เป็นการกำหนดองค์กรหรือผู้สนับสนุนอย่างชัดเจนผ่านการไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายและแนวคิดของผู้สนับสนุนสอดคล้องกับการแสดงลำหู่ร่วมสมัย *เรื่อง นางไฉ่*

ความสำคัญของการจัดหางบประมาณและระดมทุนครั้งนี้ คือ การให้ความสำคัญต่อผู้สนับสนุนและผลประโยชน์ขององค์กรหรือผู้สนับสนุนว่าจะได้รับสิ่งใดจากการที่สนับสนุนองค์กรหรือผู้สนับสนุนนั้นต้องมีกลุ่มเป้าหมายหรือหลักแนวคิดเดียวกันอันที่จะสามารถทำให้ลำหู่หรือลำเรื่องต่อกลอนสามารถเข้าถึงผู้ชมอีสานรุ่นใหม่ได้ กล่าวคือ เป็นการกำหนดประเด็นที่ต้องการจะสื่อสารกับผู้สนับสนุนและค้นหากลวิธีในการทำให้ผู้สนับสนุนสนใจในกิจการแสดงลำหู่ร่วมสมัย ส่งผลให้การสร้างงานสามารถเข้าถึงผู้สนับสนุนได้อย่างลุ่มลึก ซึ่งการใช้ฐานหลักการผลิตละครเวทีแบบตะวันตก ส่งผลให้วิธีการแตกต่างกับวิธีการจัดหางบประมาณและระดมทุนทั่วไป ทั้งนี้ การทำงานในบทบาทฝ่ายงบประมาณและระดมทุนสามารถบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

3. ผู้ช่วยผู้กำกับ

จากการสอบถามความคิดเห็นนักแสดงและทีมงานในกระบวนการผลิตที่เกี่ยวข้องนั้น ส่วนใหญ่เห็นว่า การจัดตารางการฝึกฝนนักแสดง ทำให้การทำงานเป็นระบบ มีแบบแผนที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทำให้ง่ายต่อการนัดหมายการซ้อมในแต่ละวัน เนื่องจากมีรายละเอียดเรื่องเวลา สถานที่ และการฝึกซ้อม มีการฝึกนักแสดงเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้นักแสดงที่ไม่มีพื้นฐานการร้องลำมาก่อนส่วนใหญ่ สามารถร้องลำ และปรับทำนองของตนเองได้ และจากการที่นักแสดงในกระบวนการผลิตได้ฝึกฝนกับผู้ชำนาญในการร้องลำจำนวนหลายคน นักแสดงได้เรียนรู้การร้องลำในทำนองที่หลากหลาย รวมถึงการร้องที่เหมาะสมกับตนเองด้วย กระนั้นก็ยังมึนงงแสดงบางส่วนที่ให้ความคิดเห็นว่า การฝึกพื้นฐานการร้องลำทุกวันทำให้การซ้อมน่าเบื่อจนเกินไป เพราะเป็นช่วงที่ใช้เวลานานกว่าการฝึกพื้นฐานอย่างอื่น

4. ผู้กำกับเวที

กระบวนการร่วมสร้างการแสดงลำหมู่ร่วมสมัยเรื่อง *นางไอ่* เกิดวิธีการจัดการเวทีที่เป็นระบบระเบียบ โดยเฉพาะการจัดการเวทีก่อนการเริ่มซ้อมการแสดง เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ทีมงานฝ่ายต่าง ๆ ที่เข้าร่วมกระบวนการซ้อมในแต่ละวัน การใช้ตัวอักษรในการทำสัญลักษณ์บนเวทีทำให้การจัดการเวทีในครั้งต่อไปมีความรวดเร็วขึ้น หรือการจัดการอุปกรณ์ของการแสดงบนเวทีและการจัดการพื้นที่หลังเวที ส่งผลให้นักแสดงลดความวิตกกังวลเรื่องอุปกรณ์การแสดงของตนเองที่อาจจะเกิดความเสียหายหรือสูญหายและมีไม่ครบตามจำนวนที่ซ้อมได้

จากการสอบถามนักแสดง พบว่า การจัดการพื้นที่บนเวทีให้เป็นระบบ เช่น กำหนดทางเข้า-ออกของนักแสดงที่ชัดเจน ทำให้นักแสดงรู้สึกเกิดความมั่นใจขณะแสดง และไม่กีดขวางการเข้า-ออกกับนักแสดงคนอื่น ๆ หรือการเตรียมพร้อมอุปกรณ์ประกอบฉากและอุปกรณ์สำหรับการซ้อมของนักแสดงได้อย่างรวดเร็วและครบถ้วน นักแสดงไม่รู้สึกเกิดความกังวลขณะซ้อม รวมไปถึงในการแสดงวันจริง หรือการจัดการเรื่องฉากและอุปกรณ์การแสดงให้มีความปลอดภัย เพราะมีนักแสดงที่ดองขึ้นไปแสดงบนนั่งร้านทำให้นักแสดงรู้สึกเกิดความมั่นใจ (สุรศักดิ์, ลักษิกา และดนุพล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 20 เมษายน, 2566)

นอกจากนี้ การใช้สัญลักษณ์ตัวอักษรเพื่อกำหนดตำแหน่งบนเวที สามารถทำให้ทีมงานกำกับเวทีคนอื่น ๆ สามารถจัดการเวทีได้ และการออกแบบสัญลักษณ์ตำแหน่งบนเวทีในการเข้าไปช่วยเหลือนักแสดงทำให้ ทีมงานสามารถเข้าไปช่วยเหลือได้ทันทีหากเกิดเหตุสุดวิสัย ส่งผลทำให้นักแสดงคลายความกังวลเกี่ยวกับพื้นที่ด้านหลังเวทีได้เมื่ออยู่ในความมืด (นาฏชนก, วิจิตร, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 20 เมษายน, 2566)

ผลลัพธ์ (Outcome)

1. ผู้อำนวยการผลิต

ผู้เขียนในบทบาทด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสารการตลาด ได้ค้นพบองค์ความรู้ รวมถึงกลวิธีการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ในการแสดงลำหู่ร่วมสมัยเรื่อง นางไอ่ จากการปฏิบัติการผลิตละครแบบร่วมสร้าง โดยใช้หลักการผลิตละครเวทีแบบตะวันตกเป็นฐานในการทำงาน อาทิ การเลือกใช้สื่อที่มีความเหมาะสมและตรงกับพฤติกรรมของกลุ่มผู้ชม การออกแบบดีไซน์สื่อประชาสัมพันธ์ให้มีความทันสมัยและความเข้าถึงง่าย ซึ่งกลวิธีการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ในการแสดงลำหู่ร่วมสมัย สามารถนำไปประยุกต์และต่อยอดกับการแสดงลำหู่อื่นๆ ในอนาคตได้ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้ชมอีสานรุ่นใหม่ในปัจจุบัน

2. ฝ่ายงบประมาณและระดมทุน

ผู้เขียนในบทบาทฝ่ายงบประมาณและระดมทุนเกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับกลวิธีการจัดหางบประมาณและระดมทุนผ่านกระบวนการร่วมสร้าง เพื่อผลิตการแสดงลำหู่ร่วมสมัยเรื่อง นางไอ่ โดยเริ่มต้นจากการนำโจทย์และหลักคิดในการสร้างงานของผู้กำกับ ที่ว่า ลำหู่หรือลำเรื่องต่อกลอนในปัจจุบันจะเข้าถึงผู้ชมอีสานรุ่นใหม่ได้อย่างไร ซึ่งนำไปสู่การตั้งคำถามในบทบาทหน้าที่ของตนเอง การตั้งคำถามและกำหนดทิศทางสร้างงานได้ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้กำกับหลายครั้ง จนได้คำถามที่ว่า จะทำอย่างไรให้องค์กรหรือผู้สนับสนุนต่าง ๆ สนใจในงานการแสดงลำหู่ร่วมสมัยเรื่อง นางไอ่

นอกจากนี้ การจัดหางบประมาณและระดมทุนจำเป็นต้องเขียนเอกสารข้อเสนอ (proposal) โดยจะต้องอธิบายหรือบอกเล่าเกี่ยวกับการแสดงหรือสิ่งที่ผู้สนับสนุนจะได้รับอย่างชัดเจน เนื่องจากองค์กรให้ความสำคัญกับเอกสารมากกว่าการสนทนาซึ่งหน้า การจัดทำเอกสารข้อเสนอที่ครอบคลุม น่าสนใจ และแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการแสดงอย่างชัดเจนเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างมากที่จะทำให้ผู้สนับสนุนเกิดการตัดสินใจให้ทุน

3. ผู้ช่วยผู้กำกับ

ผู้เขียนใช้หลักปฏิบัติของผู้ช่วยผู้กำกับละครเวทีตามแบบแผนมาประยุกต์ใช้กับการแสดงลำหู่ร่วมสมัย ทำให้ผู้เขียนเกิดองค์ความรู้ในการจัดการนักแสดงแบบใหม่ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการแสดงอื่น ๆ ได้ เช่น การแสดงลำหู่ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้กำกับ ทีมงาน และบุคคลภายนอก รวมถึงการได้สังเกตการทำงานของผู้กำกับ ที่สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับการทำงานต่อยอดในอนาคต

4. ผู้กำกับเวที

การปฏิบัติการร่วมสร้างทำให้ผู้เขียนได้ทดลองปฏิบัติโดยนำเอาหลักการและวิธีการที่เกี่ยวข้องกับการผลิตละครเวทีแบบตะวันตกมาประยุกต์หรือทดลองผสมผสานกับการทำงานภายใต้โจทย์ของผู้กำกับ ทำให้เกิดกลวิธีการทำงานที่สำคัญ คือ การวิเคราะห์รูปแบบการทำงานและเตรียมการสำหรับการทดลองในทุกระยะ เพื่อให้นักแสดงและทีมงานสามารถแสดงความคิดสร้างสรรค์ในกระบวนการทำงานได้อย่างเต็มขั้น ซึ่งมีระยะของการยืดหยุ่น และระยะที่จำเป็นต้องอาศัยระบบการทำงานที่ชัดเจนเมื่อต้องเข้าโรงละคร ผู้กำกับเวทีในงานร่วมสร้างจึงต้องมีความพร้อมในการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน เพื่อให้สอดคล้องกับโจทย์ของการสร้างการแสดง

บทสรุป

การปฏิบัติการร่วมสร้างการแสดงลำหู่ร่วมสมัยเรื่อง *นางไอ่* ร่วมกับผู้กำกับ ได้สะท้อนให้เห็นการทำงานผลิตในมิติที่แตกต่างจากการแสดงหมอลำหรือละครเวทีตามแบบแผน ซึ่งการทำงานในครั้งนี้เริ่มต้นจากกระบวนการระดมความคิดร่วมกัน การกำหนดโจทย์และคำถาม เพื่อออกแบบการแสดงหรือทิศทางในการสร้างการแสดง การแลกเปลี่ยนหรือแบ่งปันประสบการณ์ภายในผู้มีส่วนร่วมกระบวนการ โดยไม่อ้างอิงความคิดบุคคลใดบุคคลหนึ่งทำให้การเคลื่อนงานที่ถึงแม้จะมีความล่าช้าอยู่บ้าง แต่ก็เป็นงานที่ทุกคนมีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก

กระบวนการผลิตการแสดงลำหู่ในครั้งนี้ เป็นลักษณะของการทดลองนำวิธีการทำงานละครเวทีตะวันตกมาประยุกต์ใช้กับการแสดงหมอลำหู่ ซึ่งเป็นผลงานหมอลำรูปแบบที่แตกต่าง อันผสมผสานระหว่างความเป็นละครเวทีและหมอลำ ซึ่งพื้นที่การแสดงที่เหมาะสม คือ โรงละคร อันเป็นสถานที่ที่สามารถควบคุมแสง เสียง และพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อสร้างภาพจินตนาการของการแสดงให้มีความสมบูรณ์ได้อย่างเต็มขั้น

ดังนั้น เมื่อการแสดงหมอลำรูปแบบใหม่เกิดขึ้นในพื้นที่โรงละครเป็นหลัก การจัดการผลิตการแสดงลำหู่ในโรงละคร จึงต้องอาศัยกระบวนการจัดการที่คล้ายคลึงกับละครเวทีตามแบบแผน เพื่อให้กระบวนการสร้าง การฝึกซ้อมและพัฒนาการแสดงเป็นไปอย่างเต็มประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดผลงานการแสดงลำหู่ร่วมสมัยที่ตรงตามโจทย์ของผู้กำกับ คือ ทำให้ผู้ชมอีสานรุ่นใหม่เข้าใจและเข้าถึงการแสดงหมอลำหู่ได้

อย่างไรก็ดี สิ่งที่ผู้เขียนได้ค้นพบในตนเอง คือ ทศนคติที่มีต่อการแสดงหมอลำอันเป็นรากเหง้าของศิลปะการแสดงอีสาน ไม่ใช่เรื่องไกลตัวหรือเรื่องที่ยากต่อการรับชม การเข้าร่วมปฏิบัติการร่วมสร้างการแสดงลำหู่ร่วมสมัยเรื่อง *นางไอ่* ทำให้ผู้เขียนและรวมไปถึงผู้เข้าร่วมกระบวนการเกิดประสบการณ์ที่มีคุณค่า เพราะมีโอกาสใกล้ชิดพ่อครูแม่ครูหมอลำ ศาสตร์ศิลปะ

การแสดงหมอลำ จึงได้รู้ถึงแก่นแท้และความสำคัญของการแสดงหมอลำหมู่ในฐานะศาสตร์การแสดงพื้นบ้านที่มีความงดงามอย่างยิ่ง ซึ่งควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาต่อยอดหมอลำให้มีความแตกต่าง ทันสมัย และเน้นสาระหลักของการแสดงหมอลำไว้มากกว่าให้ความสำคัญกับองค์ประกอบอื่น ๆ จนเป็นการลดทอนคุณค่าของการแสดงลำเจ๊กเช่นที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พชญ อัดพรามณี ที่กรุณาให้คำปรึกษาจนกระทั่งบทความวิชาการครั้งนี้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดี

ขอขอบคุณพ่อครู แม่ครูผู้เชี่ยวชาญด้านการร้องลำและนักศึกษาคณะศิลปกรรมศาสตร์ คณะที่ม้งานทุกท่าน ตลอดจนผู้ชมที่ให้การสนับสนุน สะท้อนความคิดเห็น

ประโยชน์จากบทความนี้ขอมอบแด่ผู้มีพระคุณผู้เป็นเจ้าของแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการอ้างอิงในบทความนี้

เอกสารอ้างอิง

- จิตรา วรรณสอน. (2562). รูปแบบการทำตลาดแบบเนื้อหาบนสื่อสังคมออนไลน์เพื่อกลุ่ม เจเนอเรชันซี. <http://dspace.spu.ac.th/bitstream/123456789/7416/1>.
- ชัยภัทร ปิติสุตระกุล. (2558). กระบวนการการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ของละครเวทีในประเทศไทย. <http://www.gscm.nida.ac.th/publicaction/Proceeding/2558/5-4.pdf>
- ณปภิข พิชญดามิตร. (2563). กลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาธุรกิจละครเวทีรูปแบบ มิวสิคัลในประเทศไทย[วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย ศิลปากร].
- ณวดี เตรษฐเมธีกุล. (2558). การบริหารจัดการละครเวทีอย่างมีประสิทธิภาพด้วยการประยุกต์ ใช้องค์ความรู้ทางด้านอีเว้นท์เมเนจเม้นท์. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาการละคร คณะ ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทิดหมู มักร่วน. (2565). หมอลำ ศิลปะพื้นบ้านที่ไม่มีวันตาย. https://www.isangate.com/new/morlum_never_die.html.
- ธานี ภู่นพคุณ. (ม.ป.ป.). หัวใจสำคัญในการจัดการแสดงละคร. <https://www.gotoknow.org/posts/163418>.
- พรรรัตน์ ดำรุ่ง. (2557). ละครประยุกต์: การใช้ละครเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัสสรส์ศุภางค์ ดงบำรุง. (2563). *Devised Theatre สร้างสรรค์ละครเพื่อพัฒนาการเรียนรู้*. <https://bit.ly/3aOAwkr>.
- รณชาติ บุตรแสนคม. (2560). แนวทางการพัฒนาการจัดการเชิงกลยุทธ์ของเครือข่าย ละครกรุงเทพ. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/vrurdihsjournal/article/view/97670/78144>.
- ศิริชัย ทัพทวา. (2560). การพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ [วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].
- หอสุมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์. (2563). หมอลำ. <https://www.finearts.go.th/nakhonphanomlibrary/view/12439-%E0%B8%AB%E0%B8%A1%E0%B8%AD%E0%B8%A5%E0%B8%B3>.

- Cooper, A. (2020). *So What is Devised Theatre Anyway (and Why do I Love it So Much)?*. https://www.theatreartlife.com/acting-singing/so-what-is-devised-theatreanyway/?fbclid=IwAR2kjFMv2m1upLATnIwnFOIOWNG_nHWODQZe61S_jn2YMLG2SEFBSlcaTA.
- BBB ACCREDITED BUSINESS. (น.บ.บ.). *Stage Manager Duties: Overview of Stage Manager Responsibilities*. <https://study.com/learn/lesson/stage-manager-overview-duties.html>.
- Gillett, C, & Sheehan, J. (2017). *The Production Manager's Toolkit successful production management in theater and performing arts*. New York; London: Routledge.
- Judd, C. (2555). *So, What Does The Assistant Director Actually Do?*. <https://Watermill.org.uk>.
- Heddon, D. & Milling, J. (2006). *Devising Performance: A Critical History*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Volz, J. (2017). *Introduction to Arts Management: Introduction to Theatre.* India: Bloomsbury Publishing Pic.
- Leventhall, J. (2014). *A BRIEF GUIDE TO STAGE MANAGEMENT*. <http://www.chipsteadplayers.org/new/wp-content/uploads/2015/05/SM-GUIDE-V2-20140125.pdf>.
- Bonet, L, & Schargorodsky, H. (2018). *Theater Management: models and strategies for cultural venues*. Norway: kunnskapsverket.
- Nasusin,S. (2007). *Development of Lam Ruang Tor Klon Performance in KhonKaen Styled*, Rabeabwatin Band, Khon Kaen Province. Mahasarakham University.
- Oddey, A. (1994). *Devising Theatre: A Practical and Theoretical Handbook*. London: Routledge.

